

LITERATURA

Arbó, quaranta anys després

El 2 de gener de 1984, ara fa ja quatre dècades, donava el darrer respir Sebastià Juan Arbó (la Ràpita, 1902-Barcelona 1984). De ben segur que ja ha plogut des de llavors, tot i que no tant com hauria sigut de menester! Des de la seua desaparició, s'han anat enumerant en nombroses ocasions els mèrits literaris del novel·lista deltaic per excel·lència. La seua aportació va ser cabdal per a la introducció de l'existencialisme a la literatura catalana, a partir de la publicació de relats com *L'Inútil Combat* (1931) i *Terres de l'Ebre* (1932) que varen entusiasmar el prestigiós editor de Proa, Puig i Ferrater. És en aquest període inicial quan ens trobem amb l'Arbó més genuí, que fa un retrat acurat del model de vida a la ribera, amb els gossos rabiosos, les quartanes, els mosquits, la gana, els maltractaments a la dona, la mare soferta o l'abús de l'alcohol. Les Terres de l'Ebre entraven a l'ideari literari català amb les seues descripcions escrites implacables. A diferència del famós literat Vicent Blasco Ibàñez (València, 1867-Menton, 1928), el retratista lletrat de l'horta valenciana, va usar el llenguatge de la terra en la seua prosa, un fet especialment transcendent que realça veritablement la seua figura. Com deia el mestre poètic Gerard Vergés, l'abrandat novel·lista valencià va redactar una falsedat ja que els llauradors de l'Albufera no parlaven d'aquella manera. I així és, clar i ras! El petit Dostoievski narrava amb la parla de sa casa, com ho feu el gran prosista rus del segle XIX que li donava el sobrenom, l'obra del qual tenia tan ben apamada.

Tanmateix, hem de reivindicar l'Arbó biògraf en lletres grans, ja que va treure a la llum obres d'un extraordinari valor. De fet, va idear una nova manera de biografar, que no va estar absenta de polèmica amb la crítica puritana del mo-

ment. A partir de la publicació de *Cervantes, hombre y época*, la seua primera obra en llengua no nativa, obre una nova dimensió literària pròpia. Captiva el lector des d'un primer moment, en abandonar la manera tradicional de biografar, basada en la repetició com un pagai de fets de vida a voltes intranscendents. Arbó en alguns dels capítols sap com transportar-nos a la ficció del protagonista, en aquest cas de l'escriptor. En un dels capítols ens endinsa dintre

“Quaranta anys després el seu llegat és plenament vigent. L'any passat vam celebrar un magnífic Congrés monogràfic sobre la seua figura a Amposta i a Barcelona”

d'una de les aventures del *Quixot*, *El ingenioso hidalgo Don Quijote de la Mancha*, que, com a lectors, sembla que estiguéssim vivint de primera mà. El resultat final és ben endolcidor, atès que et permet acabar la lectura amb una coneixença profunda de les vivències del conegut com a Manco de Lepant, havent experimentat com mai les seues aventures de ficció.

L'any 1952 el literat rapitenc complia mig segle, fet coincident amb el traspàs del més il·lustre poeta català de la Renaixença. Arbó es doctorava com a biògraf amb *La vida tràgica de Mossèn Jacint Verdaguer*. Es tracta d'una obra exquisida, amb la qual aconseguíx canviar la visió bohèmia i utòpica del sacerdot més erudit de les nostres lletres, mentre ens el situa com una persona amb desitjos naturals de tot mortal de carn i ossos. El seu retrat com a capellà amb passions carnals va estar envoltat de tota mena de polèmica. Es van publicar cròniques totalment destructives com a mostra del puritanisme a ultrança del franquisme més recalcitrant. Arbó no defugia mai el cos a cos, i contestava de manera airada totes aquestes crítiques. El pas del temps posa tothom al seu lloc, es diu popularment. La gran Isabel Clara Simó, alcoiana d'ànima catalana, considera la biografia d'Arbó com la millor que s'ha publicat mai, d'un personatge altament biografat i en períodes ben diversos.

Un tercer gran apartat englobaria el seu articulisme. Va omplir pàgines i pàgines de periòdics i revistes durant cinc dècades de treball intensíssim. Indubtablement, ens caldrien estudis sobre les te-

màtiques principals que tractava, l'estil narratiu, les polèmiques que anava creant ara i adés. Ens trobem amb tot un món que reflecteix el seu bagatge intel·lectual, el seu apassionament narratiu, i una estilística ben pròpia.

No cal dir que el gran Tiano gaudeix d'un paper importantíssim en la literatura catalana. Hi intervé de primera mà, amb un domini excel·lent de la llengua nostrada i amb una altíssima capacitat innovadora. Amb les seues novel·les retrata un món en particular, un territori verge literàriament parlant. El delta de l'Ebre ha tingut un autèntic luxe amb la ploma d'Arbó.

Quaranta anys després el seu llegat és plenament vigent. L'any pas-

sat vam celebrar un magnífic Congrés monogràfic sobre la seua figura a Amposta i a Barcelona, amb el segell universitari, en què es van debatre molts d'aspectes del seu univers literari. La tasca del jove investigador ampostí Joan Antoni Forcadell i d'un bon grapat d'estudiosos permeten que continuï la itaca arboniana. Va ser un grandíssim novel·lista i un excel·lent biògraf, un apassionat de l'escriptura.

EL DIBUIX DE LA SETMANA

per Jokin Moya

